

2. DEMOKRACJA ATEŃSKA

1. Ustroje w poleis greckich.

- a) **oligarchia** – rządy części społeczeństwa, najczęściej ludzi najbogatszych,
- b) **demokracja** – rządy obywateli, którzy sprawują władzę bezpośrednio (starożytność) lub pośrednio (współcześnie),
- c) **tyrania** – rządy jednostki, która przejęła władzę nie mając ku temu podstaw prawnych,

2. Pierwotny ustrój Aten.

a) oligarchia – rządy niewielkiej części społeczeństwa

- arystokracja wybierała spośród siebie 9 archontów (urzędników), którzy pełnili tę funkcję przez 1 rok,
- Areopag – rada złożona z byłych archontów, stała na straży obowiązujących praw, mogła sądzić urzędników. Była najważniejszym organem władzy.

b) w VII w. wielu Ateńczyków popadło w niewolę za długi. Jako niewolnicy byli sprzedawani poza polis.

c) reformy Drakona – 621 r. p.n.e. polegały na spisaniu prawa zwyczajowego, co miało je uporządkować i nie dopuszczać do nadużyć. Były to bardzo surowe prawa, stąd powiedzenie „drakońskie prawo”. Prawa te nie rozwiązały problemów społecznych.

d) reformy Solona – 594 r. p.n.e.

- zniósł długi ciężące na dzierżawcach ziemi,
- wykupił Ateńczyków niewoli za długi i wprowadził zakaz sprzedawania w niewolę za długi,
- podzielił Ateńczyków na cztery klasy majątkowe,
- uzależnił prawa i obowiązki od przynależności do danej warstwy:
 - ✓ tylko najbogatsi pełnili urząd archonta ale płacili najwyższe podatki; musieli również zakupić uposażenie i broń gdyż zasilali szeregi hoplitów;
 - ✓ teci – najbiedniejsi - nie płacili podatków lecz nie mogli pełnić urzędów; brali udział w Zgromadzeniu Ludowym; podczas wojny służyli na okrętach jako wioślarze.

e) tyrania Pizystrata – VI w. p.n.e.

- przejął władzę siłą, rządził przy pomocy swoich zwolenników (elity),
- urzędników wybierano tylko spośród osób związanych z Pizystratem,
- przeciwnicy Pizystrata musieli opuścić kraj ,
- wybudował wiele budynków publicznych i dbał o rozwój polis,
- po jego śmierci władzę przejęli jego synowie

3. Początki demokracji – reformy Klejstenesa 508/507 p.n.e.

a) podzielił Ateny na 10 jednostek administracyjnych – fyl, w skład każdej wchodziły obszary z różnych części polis, co ograniczyło znaczenie arystokracji

b) utworzył Radę Pięciuset

- każdy obywatel mógł być jej członkiem dwa razy w życiu; losowano po 50 obywateli z każdej fyli,

c) utworzył kolegium 10 strategów, którzy dowodzili wojskiem;

- stratedzy byli wybierani a nie losowani,
- dowodzili armią podczas wojny i dbali o jej zaopatrzenie w czasie pokoju.

d) stworzył sąd skorupkowy – ostracyzm

- na Zgromadzeniu obywatele pisali na skorupce imię człowieka, który ich zdaniem zagrażał demokracji,

- osoba, której imię znalazło się na największej liczbie skorupek musiała opuścić miasto na 10 lat ale jej majątek nie był konfiskowany;

4. Reformy Peryklesa – pełna demokracja ateńska V w. p.n.e.

- a) określił, że obywatelem ateńskim jest tylko mężczyzna od 20 roku życia, którego oboje rodziców było Ateńczykami,
- b) wprowadził diety, by każdy Ateńczyk mógł brać udział w Zgromadzeniu Ludowym, mógł być sędzią czy zasiadać w Radzie Pięciuset

5. Instytucje i zasady demokracji ateńskiej.

a) Zgromadzenie Ludowe (eklezja)

- brali w nim udział wszyscy obywatele (otrzymywali wynagrodzenie by nawet biedni mogli w nim uczestniczyć);
- zajmowało się finansami państwa,
- decydowało o wojnie i pokoju,
- uchwalało prawa,
- było najwyższym sądem,
- wybierało urzędników (archontów) przez losowanie na okres roku,
- losowało sędziów do sądów przysięgłych,
- wybierało strategów do kolegium strategów,
- każdy obywatel mógł zabrać na nim głos lub zgłosić własny projekt uchwały.

b) Rada Pięciuset

- każdy obywatel mógł zostać jej członkiem dwa razy w życiu,
- przygotowywała obrady eklezji,
- przygotowywała projekty uchwał Zgromadzenia Ludowego,
- nadzorowała urzędników,
- przyjmowała posłów z innych państw,
- kontrolowała klucze do miasta i świątyń.

c) Heliaja – sądy przysięgłych

- sędziowie byli losowani spośród obywateli , którzy ukończyli 30 lat, przez Zgromadzenie Ludowe,
- w skład sądu mogło wejść nawet 6000 sędziów,
- rozstrzygały spory publiczne i prywatne z wyjątkiem procesów dotyczących morderstw

d) Kolegium Strategów – 10 osób,

- wybierani przez Zgromadzenie spośród osób wyróżniających się wiedzą wojskową,
- dowodzili armią podczas wojny,
- mieli duży wpływ na obywateli Aten
- można było pełnić urząd stratega wielokrotnie;

e) 9 archontów

- wybierani przez Zgromadzenie na okres 1 roku,
- pełnili funkcje kapłańskie,
- uczestniczyli w sądach
- po zakończeniu pełnienia urzędu wchodził w skład Areopagu, który sędził Ateńczyków za morderstwo